

Таким чином, в перших вітчизняних кримінально-процесуальних законах проведення обшуку отримало досить детальну регламентацію. Разом з тим, цими актами заперечувалася роль суду у прийнятті рішення про обшук, тобто закон допускав можливість істотного обмеження прав особи без попередньої судової перевірки.

У 1934 р при НКВС було створено Особливу нараду, яка діяла поза процесуальним порядком і не була пов'язана суворими рамками закону. У цей період стало можливим проведення обшуку без постанов, ордерів та без понятих. Реформа вітчизняного законодавства, розпочата наприкінці 50-х рр. ХХ ст. була спрямована на подолання наслідків культу особи.

Хотілось би звернути увагу на те, що законодавча вимога про санкціонування обшуку було помітним кроком у зміцненні законності, ставши певною перепорою від необгрунтованого вторгнення в сферу особистого життя громадян.

Логічним підсумком реформи стало прийняття 28.12.1960 КПК РРФСР, який вступив в дію 01.04.1961 в якому проведення обшуку було присвячено кілька статей. КПК РРФСР 1961 р. встановив, що обшук проводиться лише за постановою слідчого і з санкції прокурора, в присутності понятих і особи, у якій проводиться обшук. Обшук житла чи іншого володіння особи, за винятком невідкладних випадків, проводиться лише за вмотивованою постановою судді (ст. 168, 169 КПК). З цього моменту і протягом більш ніж сорока років дії КПК процесуальна регламентація обшуку в основних своїх рисах кардинальним змінам не піддавалась.

28 червня 1996 року було прийнято першу в українській історії Конституцію незалежної держави України, у якій знайшли закріплення принципи недоторканості особи, приватного життя, житла. Отже, зміни, пов'язані з прийняттям Конституції вимагали змін і в кримінально-процесуальному законодавстві. Важливим етапом розвитку стало прийняття 13.04.2012 Кримінального процесуального кодексу України, який набрав чинності 20.11.2012.

Так, інститут обшуку є в даний час суворо регламентованим кримінально-процесуальним законом слідчою (розшуковою) дією, яка служить для збирання доказів у кримінальному провадженні.

Отже, за віхам історії можна дійти висновку, що для самостійної регламентації та закріплення такої слідчої (розшукової) дії як обшук, знадобилося не одне сторіччя. Історія становлення і розвитку кримінально-процесуального законодавства, що регламентує процедуру проведення обшуку, пройшла довгий і складний шлях. Але не зважаючи на це, і досі потребує внесення деяких змін та оновлення для досягнення результативності їх проведення.

Правові та організаційні засади взаємодії органів досудового розслідування та інших суб'єктів під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва

Таран О.В., доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування ННШФПСКМ НАВС

Розслідування злочинів проти безпеки виробництва, з метою отримання доказової інформації, зазвичай супроводжується контактами та взаємодією між

органами досудового розслідування та установами, організаціями, службовими особами, діяльність яких пов'язана із забезпеченням та здійсненням контролю за додержанням вимог законодавства про охорону праці.

У науковій літературі взаємодія розглядається як категорія, що відображує процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну зумовленість. В узагальненому вигляді, взаємодію переважно визначають як узгоджену за метою, місцем та часом спільну діяльність певного кола суб'єктів.

Організація взаємодії під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва - цілеспрямована та узгоджена діяльність державних органів, що спрямована на боротьбу із правопорушеннями у сфері охорони праці та безпеки виробництва, зміцнення законності та правопорядку, запобігання таким правопорушенням.

Мета взаємодії передбачає:

- спільні дії суб'єктів, спрямовані на зміцнення законності та правопорядку, запобігання вчиненню злочинів проти безпеки виробництва, виявлення та усунення (нейтралізацію) негативних явищ та процесів, що породжують правопорушення та/або сприяють їх вчиненню;

- необхідність підвищення ефективності та результативності узгоджених дій органів досудового розслідування, адміністрацій підприємств, установ, організацій та контролюючих органів при проведенні спільних дій під час встановлення обставин вчинення правопорушень.

Основою взаємодії є діяльність кожного з її суб'єктів (у межах своєї компетенції відповідними засобами і методами) спрямована на збирання інформації про додержання вимог законодавства про охорону праці, виявлення фактів правопорушень, встановлення обставин, які їм сприяли та вжиття відповідних заходів реагування.

При цьому ефективність взаємодії можлива лише за умов:

- дотримання вимог законів та інших нормативно-правових актів;
- спільності завдань щодо забезпечення додержання вимог законодавства про охорону праці;
- узгодженості діяльності суб'єктів;
- раціонального використання сил та засобів;
- чіткого визначення правового статусу суб'єктів взаємодії;
- уникнення дублювання при виконанні своїх функцій.

З урахуванням викладеного, можна визначити також принципи взаємодії, до яких належать: законність; плановість; розмежування компетенцій.

Форми взаємодії при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва можуть бути вельми різноманітними і визначаються завданнями, компетенцією та можливостями суб'єктів взаємодії.

Правову основу взаємодії складають: Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс законів про працю України, Закони України «Про міліцію», «Про прокуратуру», «Про охорону праці», «Про промислову безпеку», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Постанова КМУ «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», Укази Президента України «Про державну інспекцію з питань праці», «Про положення про Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України» тощо.

До суб'єктів взаємодії належать органи досудового розслідування, адміністрації підприємств, установ, організацій та контролюючі органи, які здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про охорону праці.

Як свідчить аналіз слідчої практики, взаємодія з адміністраціями підприємств, установ, організацій переважно здійснюється під час встановлення обставин порушень вимог законодавства про охорону праці і полягає у співпраці із комісією, яка проводить розслідування нещасного випадку на виробництві.

Це пояснюється тим що, досудове розслідування часто відбувається паралельно із технічним розслідуванням нещасного випадку на виробництві, тому правильна і ефективна взаємодія слідчого та комісії з розслідування нещасного випадку (далі комісія) є однією з умов, що сприяють забезпеченню повного та всебічного дослідження обставин кримінального правопорушення.

Утім, незважаючи на те, що слідчий та комісія досліджують обставини однієї і тієї ж самої події і здійснюють зовні схожі дії - огляд місця події, опитування, вилучення документації тощо, зміст і мета діяльності кожного з них має різний характер.

Так, розслідування, яке проводить комісія орієнтоване на встановлення причин і обставин травматичної події, забезпечення безпеки виробництва та розроблення заходів, спрямованих на запобігання виробничого травматизму у майбутньому, а завданням органів досудового розслідування є збирання доказів, які підтверджують або спростовують наявність складу злочину, встановлення винуватих осіб та підготовка матеріалів до судового розгляду. Іншою принциповою відмінністю є також правова регламентація діяльності органів досудового розслідування, які здійснюють свою діяльність відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства, що передбачає чітко визначені процесуальні вимоги і комісії, яка у своїй роботі керується «Порядком розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», що передбачає спрощену форму розслідування і не обтяжена процесуальними вимогами [1, с. 121-129].

Відтак, у організації взаємодії важливого значення набуває чітке розуміння та усвідомлення обсягу повноважень і завдань кожним з її суб'єктів та побудова співпраці відповідно до цих положень.

З аналізу структури та повноважень суб'єктів взаємодії, убачається, що правоохоронні і контролюючі органи виконують спільне завдання щодо організації, безпосереднього здійснення та контролю за виконанням вимог законодавства про охорону праці, запобігання вчиненню правопорушень, зміцненню законності та правопорядку. Тому, правильно організована взаємодія являє собою інтерес для кожного з її суб'єктів. При цьому, ініціатива взаємодії має походити не лише від органів розслідування, а від кожного з суб'єктів, не залежно від його ролі, компетенції та форми здійснення повноважень [2, с. 97-98].

Ознайомлення з практикою взаємодії органів досудового розслідування та контролюючих органів засвідчило, що існуючий потенціал такої взаємодії використовується не достатньо. Це пов'язано із низкою об'єктивних та суб'єктивних причин. Головними з них є недостатня увага до питань взаємодії, небажання докладати зусиль до організації взаємодії, необізнаність суб'єктів взаємодії про діяльність і повноваження один одного, відсутність розуміння необхідності комплексного підходу до вирішення спільних завдань.

Список використаних джерел:

1. Яблоков Н. П. Участие технического инспектора в расследовании уголовных дел о преступных нарушениях правил охраны труда / Н. П. Яблоков // Вопросы криминалистики. - 1964. - № 12 (27). - С. 121-129.
2. Муравьев В. В. Взаимодействие органов внутренних дел с контролирующими органами акционерных обществ при выявлении признаков преступления и возбуждении уголовного дела: понятие и принципы / В. В. Муравьев // Закон и право. - 2010. - N 2. - С. 97-98.